

Sakari Tasala

Ylikummun tilan monialaisuus

Ylikummun tilan monialaisuus

Sakari Tasala
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Tekijä: Sakari Tasala

Opinnäytetyön nimi: Ylikummun tilan monialaisuus

Työn ohjaaja: Jarmo Kastikainen

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 28

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia monialaisia maatiloja Suomessa. Maatalouden kannattavuus laskee Suomessa koko ajan ja yrittäjän tulee vastata maatalouden muutoksiin. Monilla maatiloilla tuleekin ajankohtaiseksi miettiä onko tila kannattava vain yhden palvelun, esim. lihakarjan tuottajana. Samaan aikaan monialaiset tilat pystyvät tuottamaan useampaa palvelua yhtä aikaa.

Opinnäytetyössäni olen pohtinut kotitilani Ylikummun tilan kannattavuutta nykyisellä toiminnalla sekä lihantuottajana että koneurakointipalvelujen tarjoajana ja vertaillut saatua tulosta vaihtoehtoiseen toimintamalliin, jossa tila investoi pelkästään lihakarjan kasvatukseen. Pääpainopiste työssäni siis on maatalouskoneurakoinnissa ja lihakarjan kasvatuksessa.

Työn tavoitteena oli selkeyttää tilan toimintaa ja ajankäytön suunnittelua, sekä pohtia navettainvestoinnin järkevyyttä ja koneurakoinnin kannattavuutta liitännäiselinkeinona. Tutkimuksen tuloksena löytyi kannattavin toimintamalli, jolla sukupolvenvaihdon myötä tilan johtoon siirtyvä nuori isäntä jatkaa tilan toimintaa.

Työssä olen hyödyntänyt lähteenä monipuolisesti alan tietoutta ja kirjallisuutta, sekä seurannut aiheeseen liittyviä ajankohtaisuuksia. Lisäksi olen tehnyt kannattavuuslaskelmia vertailun tueksi. Näiden pohjalta olen löytänyt Ylikummun tilalle kannattavimman toimintamallin. Tämä tarkoittaa, että tilalla tullaan investoimaan uuteen loppukasvatusnavettaan ja lopettamaan koneurakointi työt.

Asiasanat: monialainen, koneurakointi, lihakarja

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme of agricultural and rural industries

Author: Sakari Tasala
Title of thesis: Diversification of Ylikumpu farm
Supervisor: Jarmo Kastikainen
Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015 Number of pages: 28

The purpose of this thesis was to study diversified farms in Finland. The profitability of agriculture is decreasing constantly and the entrepreneur has to respond to changes in it. It is necessary to think the profitability based on just one area, e.g. beef cattle production, in several farms. At the same time diversified farms are able to provide multiple services simultaneously.

In this thesis I thought about the profitability of my home farm, Ylikumpu, as current operational model both as a beef manufacturer and farm machine contractor, and compared the result to an alternative operational model where the farm invests only in breeding beef cattle. Main focus in this thesis is therefore in farm machine contracting and cattle breeding.

The aim of this thesis is to clarify the function and process of allocating time for various tasks of the farm, and also consider the rationality of barn investment and agricultural work machine services as add-on source of livelihood. As the result of this study the most profitable operational model was found, that after generation change the young entrepreneur proceeding in lead, can continue running of the farm.

In this thesis I used variously the knowledge and literature of agricultural sector, and followed current news concerning the subject. Also I have made profitability calculations for support of comparison. Based on these I have found the most profitable operational model for Ylikumpu farm. Which means that we will invest in the new barn and leave off the work machine services at farm.

Keywords: diversified, machine services, beef cattle

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MONIALAISET MAATILAT SUOMESSA.....	7
2.1	Syyt monialaiseen maatilaan.....	7
2.2	Monialaisten maatilojen kehitys ja sijainti	8
2.3	Monialaisten tilojen uhat ja mahdollisuudet	10
3	NAUDANLIHAN TUOTANTO	12
3.1	Naudanlihan tuottajamäärät ja tuottajat alueittain.....	12
3.2	Investoinnin kustannukset	13
3.3	Naudanlihan tuotannon kannattavuus	14
4	KONEURAKOINTI	16
4.1	Koneurakoinnin keskittyminen ja suuntauksset.....	16
4.2	Kannattava koneurakointi	17
5	YLIKUMMUN TILAN ELINKELPOISUUDEN SELVITTÄMINEN.....	18
5.1	Ylikummun tila	18
5.2	Tilan tulevaisuuden vaihtoehdot	19
6	TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU	21
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	25
8	POHDINTA.....	26
	LÄHTEET.....	27

1 JOHDANTO

Perusmaatalouden ollessa murroksessa nykytaloustilanteessa, jokainen tilallinen pohtii uusia tulonlähteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi jo tilalle hankitun kaluston hyödyntäminen koneurakoinnin työvälineinä. Pelkkä perusmaatalous voi tuntua tilallisesta riittämättömältä tulonlähteeltä. Tuottajaintojen jatkuva leikkaaminen saa tilalliset varpailleen ja epävarmuus omasta elinkeinosta on yleistä. Tällaisessa tilanteessa on luontevaa pohtia muita vaihtoehtoja.

Maataloustuottajalle luontevin liitännäiselinkeino on useasti maatalouskoneurakointi. Tilallinen omistaa valmiiksi maatalouskoneita ja mikäli tilallisella itsellään riittää aikaa ja resursseja, tämä voi tarjota koneurakointipalveluja muille maatalousyrittäjille.

Ylikummun tilalla on meneillään sukupolvenvaihdos. Tämä tarkoittaa sitä, että tilan nykyinen isäntä siirtyy pois tilan johdosta ja nuori isäntä jää tilan jatkajaksi. Ennen varsinasta sukupolvenvaihdosta tila tullaan kuitenkin muuttamaan maatalousyhtymäksi. Uusi loppukasvatusnavetta tulee olemaan mittava investointi ja muuttamalla tila maatalousyhtymäksi saadaan helpotusta velkataakkaan kun velasta vastaa yhden henkilön sijaan kaksi. Näin tilan nykyinen ja tuleva isäntä saavat jaettua vastuuta tilan navettainvestoinnista.

Liitännäiselinkeinoja on helpompi harjoittaa lihakarjan kanssa, koska karja ei vaadi niin suurta työmäärää. Koneurakointia on harjoitettu Ylikummun tilalla jo monta vuotta, minkä vuoksi koneurakoinnin jatkaminen liitännäiselinkeinona tuntui loogiselta vaihtoehdolta. Tämän lisäksi koneurakointi ei vaadi tilalta uusia investointeja, koska tarvittava kalusto on jo ennestään hankittu.

2 MONIALAISET MAATILAT SUOMESSA

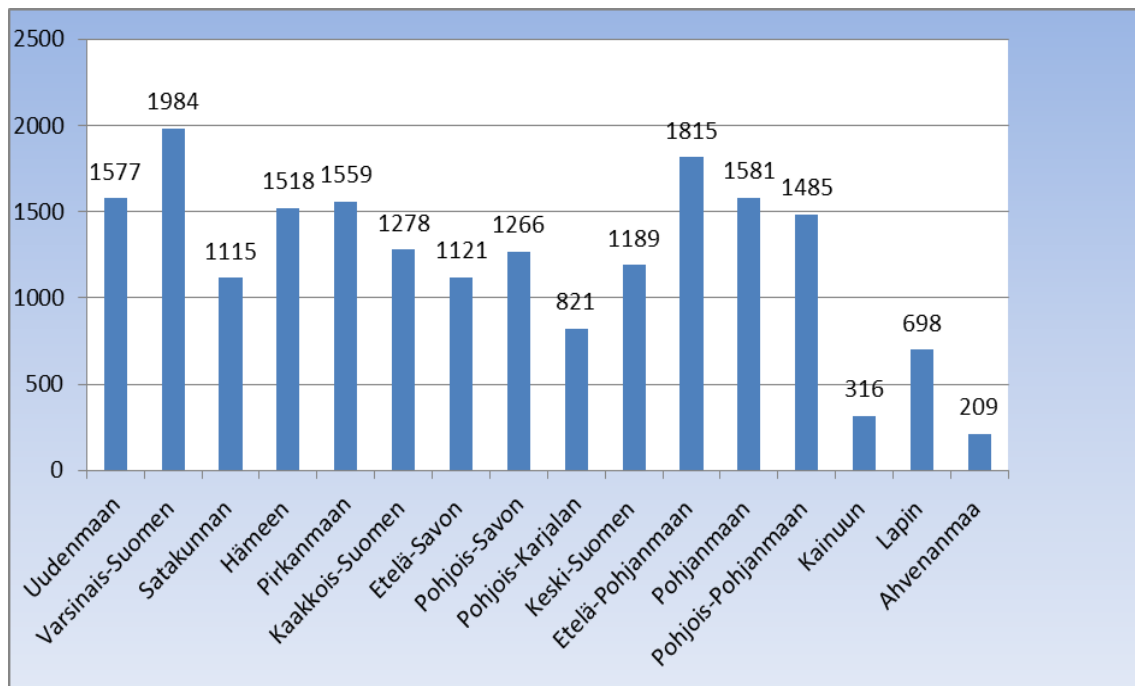
2.1 Syyt monialaiseen maatalaan

Syitä maatilojen siirtymiseen monialaisiksi on monia. Tilat hakevat lisää kannattavuutta tilan ulkopuolisista töistä. Yleisesti nämä liittyvät maatalan toimintaan eritavoilla. Erityisesti talvisaikaan tiloilla on hiljaisempaa, varsinkin jos tila on kasvinviljely- tai pienempi karjatila. Tämä toki vaatisi sen, ettei tilalla ole tuotteiden pakkaamista taikka myymistä. Muu yritystoiminta on usein pienimuotoista ja liikevaihto jääkin yli 40 prosentilla tiloista muun yritystoiminnan osalta alle 10 000 euroon vuodessa. Joka kymmenennellä monialaisella tilalla liikevaihto yltää yli 100 000 euroon vuodessa (Maataloustilastot 2011a, viitattu 5.4.2014). Tilat eivät siis välttämättä hae taloudellisesti suurta tulosta, mutta työllistävät itsensä paremmin läpi vuoden. (MTK 2014, viitattu 10.4.2014).

Tilan on helppo monialaistaa toimintaansa kun työvoimaa on enemmän kuin tilan toiminta tarvitsee ja työntekijät ovat ammattitaitoisia. Kun tilan jatkaja tulee tilan sisältä, voi olla tilanne missä työvoimaa on enemmän kuin tilalla on tarve. Mikäli tilan konekanta on vajaalla käytöllä, on koneille keksittävä lisää työtä esim. laajentamalla koneurakointia. Tilalla, jolla tuotetaan jalostuskelpoisia elintarvikkeita, voidaan pohtia elintarvikkeen jatkojalostusta. Lähiruoan nostaessa suositaan kuluttajien keskuudessa, tulee myös kysyntää tilojen omille tuotteille. Kun tilan rakennuskantaa on enemmän kuin tilan toiminta vaatii, voidaan tilan käyttöä lisätä esim. matkailulla. Tilan sijainnilla on myös vaikutusta mietittäessä monialaistamista, varsinkin jos tilan sijainti on kaupallisesti hyvä ja luonnonolosuhteet hyvät. Näitä asioita yhdistelemällä saadaan tilalle rakennettua esim. maatilamatkailuun omat palvelut. Palveluita voi myös tarjota maatalousneuvonnan puolelta (MTT 2004, 31–38). Kuten edellä huomataan, tilan monialaistamista suunniteltaessa mahdollisuuksia on monia. Tilallisen tulee vain löytää juuri omalle tilalle sopiva vaihtoehto (Agronet 2014, viitattu 4.4.2014).

2.2 Monialaisten maatilojen kehitys ja sijainti

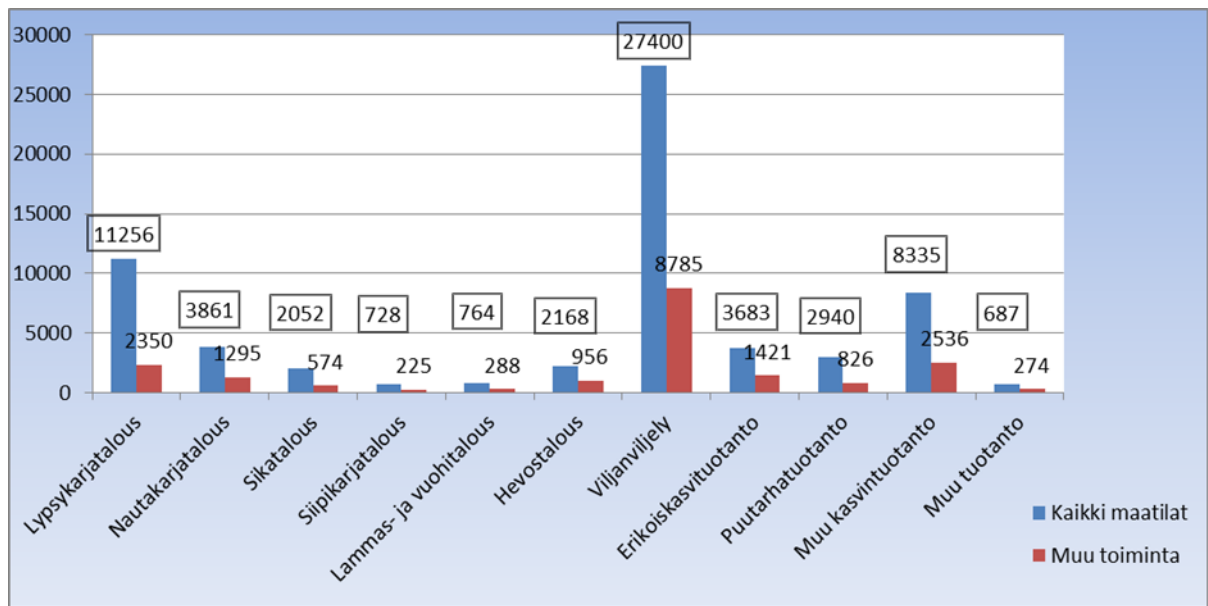
Suomessa noin kolmannes maataloista on monialaisia, eli ne tuottavat perusmaatalouden lisäksi myös muita palveluita. Tilastokeskuksen mukaan lähes 20 000 maatilaa on monialaisia. Eniten monialaisia maataloja on Varsinais-Suomessa ja vähiten Ahvenanmaalla (Kuvio 1).

Kuvio 1. Monialaisten tilojen lukumäärä 2010. Muokattu Maataloustilastot.fi 2011b.

Yleisin palveluala on koneurakointi. Kasvavia palvelualoja ovat bioenergia-ala, sekä hyvinvointi-, hevos- ja maaseutumatkailupalvelut. Nämä tuovat maaseudulle kaivattuja työpaikkoja sekä rahaa niin kotimaasta kuin myös ulkomailta. Oman tilan tuotteiden jatkojalostaminen lähiruoksi on myös kasvussa, sillä kuluttajat ovat tietoisia tuotteiden alkuperästä ja tuotannosta (Maataloustilastot 2011a, viitattu 5.4.2014) (Maataloustilastot 2011b viitattu 11.4.2014).

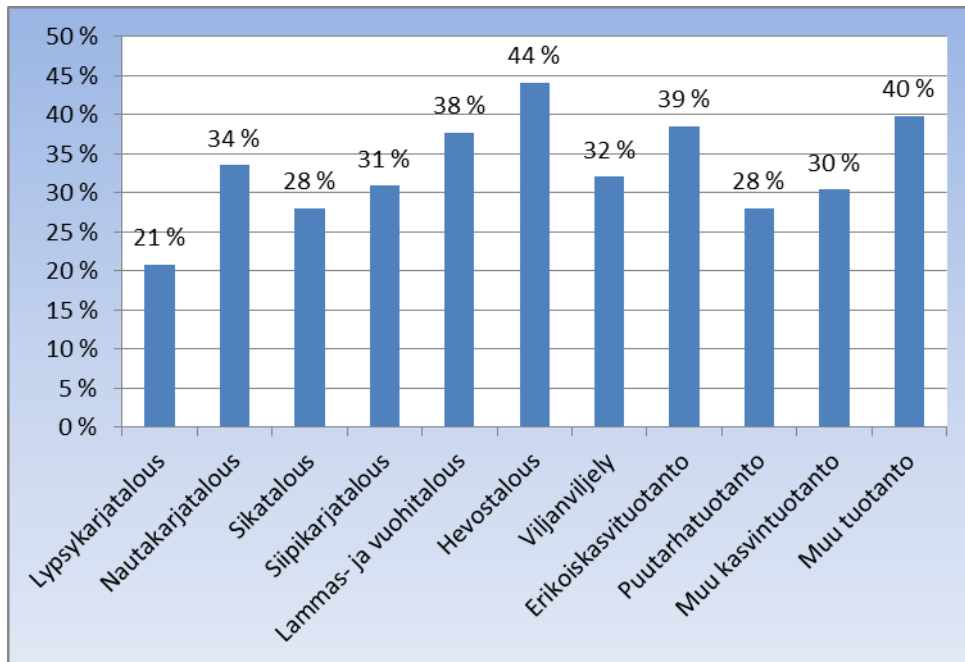
Nämä monialaiset maatilat hyödyntävät yleensä jo käytössä olevia resursseja, kuten koneita ja rakennuksia. Niihin on siis helppo siirtyä, kun resursseja ei välttämättä tarvitse käyttää muuhun kuin markkinointiin ja ammattitaito on valmiina.

Kuvio 2. Monialaisuuden jakautuminen tuotantosuuntien mukaan. Muokattu Maataloustilastot.fi 2011b.

Eniten monialaisia maatiloja on kaupunkien läheisyydessä. Suhteessa tilojen määrään eniten monialaisia tiloja on Pohjois-Suomessa, määrällisesti eniten Varsinais-Suomessa. (Kuvio 1).

Vähiten monialaisia tiloja on lypsykarjatilasta ja eniten hevostiloista. Hevostilojen määrän selittää ratsupalvelut ja muut hevoshoitotyöt. Lypsykarjatilalla itse maidontuotanto vie yrittäjältä paljon työ-aikaa, eikä täten ole aikaa tehdä muuta työtä. Myös suuret navettainvestoinnit vähentävät rahan sijoittamista muuhun kuin perustoimeen (Kuvio 2 ja kuvio 3). (Maataloustilastot 2014a Maatalous- ja puutarhayritysten muu yritystoiminta, viitattu 20.12.2014).

Kuvio 3. Monialaisuuden yleisyys tuotantosuunnittain. Muokattu Maataloustilastot.fi 2011b.

2.3 Monialaisten tilojen uhat ja mahdollisuudet

Yritystoimintaan liittyy aina uhkia ja mahdollisuuksia ja niin myös maatalan monialaistamiseen. Tarkoituksena on tuottaa perusmaatalouden ohella muita palveluita. Tämä taas tarkoittaa, että jostakin muusta toimesta viedään aikaa ja resursseja. Näin ei kuitenkaan ole, mikäli perusmaatalous sijoittuu vain kesäaikaan (MTT 2004, 31–38).

Mahdollisia uhkia yritystoiminnan kannalta ovat perusmaatalouteen liittyvät tuotantoriskit. Esimerkiksi eläintaudit ja säävaihtelujen aiheuttamat satoriskit ovat tavallisimpia riskitekijöitä perusmaataloudessa. Uhkana voidaan pitää myös muuta yritystoimintaa rahoittavan pääoman sijoittamista pois perusmaatalouden kassasta. Tämä tarkoittaa, että investoidaan esim. maatalouskoneisiin, jolloin kassassa oleva varallisuus sidotaan investointiin. Tämä taas heikentää yrityksen maksuvalmiutta sen juoksevista menoista. Yritys joka ei lainkaan panosta näkyvyyteen menestyy harvoin. Varsinkin koneurakointialalla markkinoinnin vaikutus korostuu. Yrityksen pysyminen tuntemattomana on uhka, jota voidaan torjua juuri näkyvyyttä lisäämällä (Tasala, haastattelu 15.4.2014).

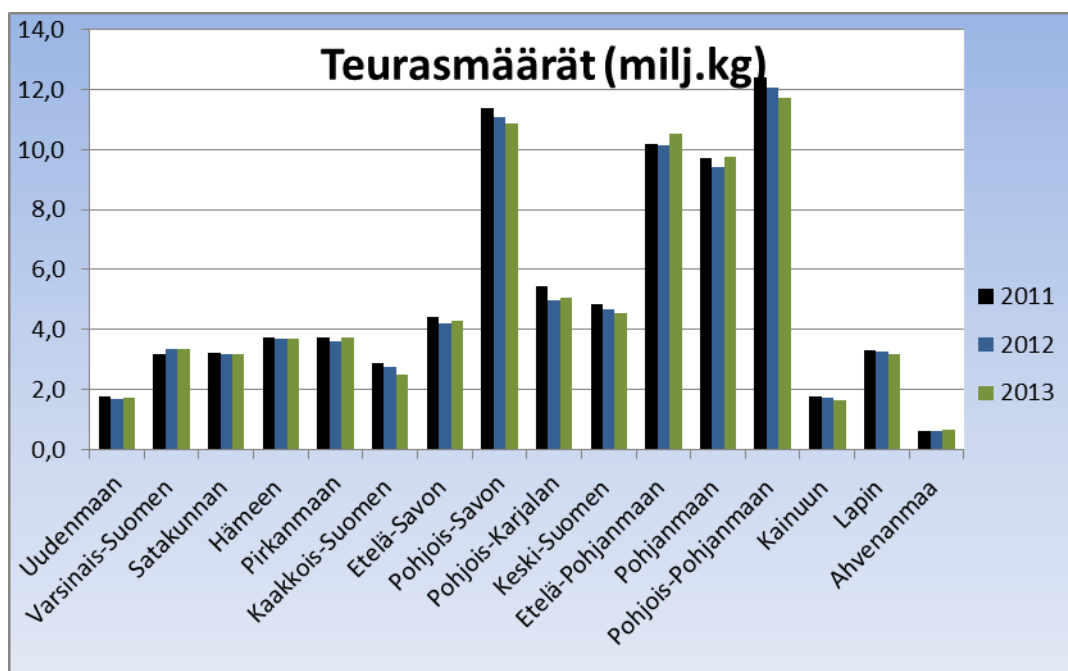
Uhkien vastapainoksi tilan monialaistaminen tuo myös mahdollisuuksia. Monialainen tila työllistää tilallisen vuoden ympäri ja samalla esim. hankituille koneille saadaan suurempi käyttöaste. Näin

saadaan myös tilan taloutta kannattavammaksi ja tilan investointipainetta perusmaatalouteen pienennettyä. Tilan elinkeino ei ole yhden tuotannon varassa, vaan tulonlähteitä on monia. Tämä vähentää taloudellista riskiä, jos yksi tuotanto suuntauksista ei voi hyvin (Tasala, haastattelu 15.4.2014).

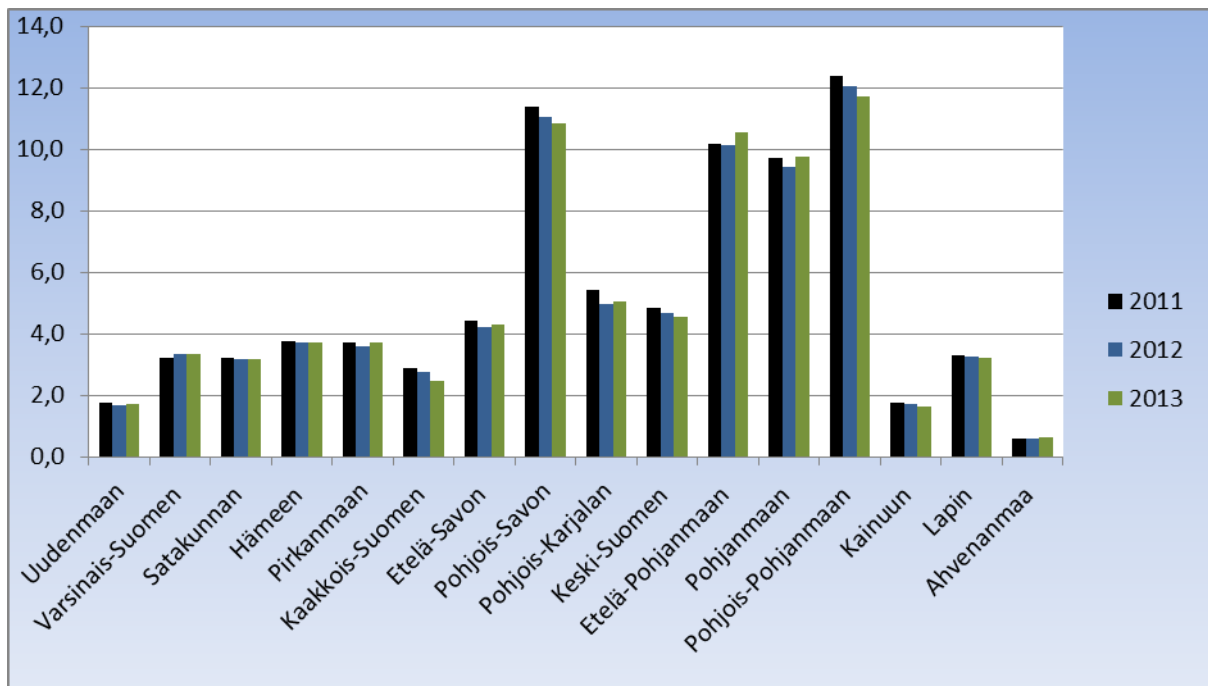
3 NAUDANLIHAN TUOTANTO

3.1 Naudanlihan tuottajamäärät ja tuottajat alueittain

Vuonna 2013 naudanlihaa tuotettiin koko Suomessa 80,4 miljoonaa kiloa, josta suurimman määrän, 11,7 miljoonaa kiloa tuotti Pohjois-Pohjanmaa. Määrä on pienempi kuin vuonna 2012. Koko Suomen naudanlihan tuotanto on laskenut n. 3 prosenttia vuodesta 2011. Määrällisesti nautoja on teurastettu vuonna 2013 266 600 kappaletta. Tämä tarkoittaa, että keskimääräinen teuraspaino on ollut 301,6 kiloa. Vuonna 2012 keskimääräinen teuraspaino oli 304,1 kiloa, kun teurasmäärä oli 264 400 kappaletta nautoja (Kuvio 4 ja kuvio 5) (Maataloustilastot 2014b, viitattu 10.4.2014).

Kuvio 4. Nautojen teurasmäärät kiloina vuosina 2011–2013 alueittain. Muokattu Maataloustilastot.fi 2014b.

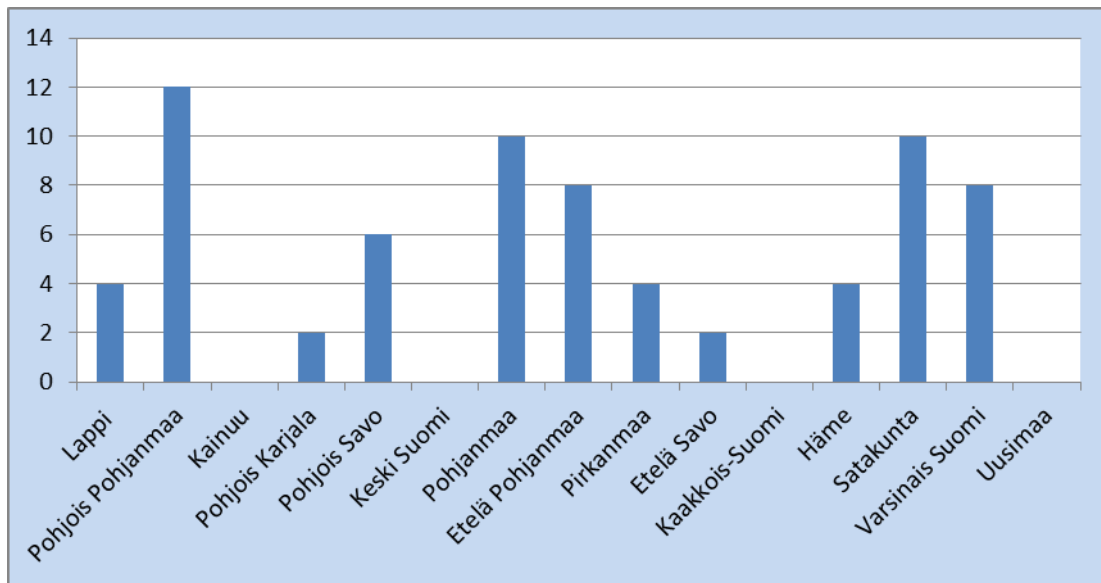
Kuvio 5. Nautojen teurasmäärät kappalettain vuosina 2011–2013 alueittain. Muokattu Maataloustilastot.fi 2014b.

3.2 Investoinnin kustannukset

Investoitaessa naudanlihan tuotantoon hankkeen kustannuksiin vaikuttaa rakennetaanko navesta kuivikepihatto vai rutiläpohjainen navetta. Rutiläpohjainen navetta on rakennuskustannuksiltaan kalliimpi. Kuivikkeiden saatavuus ja laatu, sekä kuivituksen työmäärä on hyvä ottaa huomioon investoinnissa. Naudanlihan tuotantoon rakennettava navetta ei sisällä juurikaan teknologiaa, vaan rakennus on hyvin yksinkertainen. Näin saadaan myös pidettyä kustannukset alhaisina. Eläinpaikan hintaa pyritään pienentämään rakentamalla suuria kasvatusyksiköitä. Myös ELY-keskuksen rahoituksen ehtona on, että yli 12 kk ikäisiä nautoja on oltava vähintään 120 kappaletta. Tämä voi haitata syrjäiselle seudulle rakennettavan naudanlihatuotantolaitoksen avustuksien saamista. Välikasvattamon eläinmäärän tulee olla vähintään 160 kappaletta alle 12 kk ikäisiä nautoja (Kraatari, haastattelu 24.4.2014) (Finlex 2008, viitattu 10.4.2014).

Vuonna 2011 ELY-keskukselta haettiin lihakarjarakentamiseen 70 kappaletta uudisrakentamista koskevia rahoituspäätöksiä. Tukikelpoisia investointikustannuksia oli uudisrakentamisessa 20,13 miljoonaa euroa. Keskimäärin kustannukset olivat reilut 287 000 euroa. Eniten hankkeita oli vuonna

2011 Pohjois-Pohjanmaalla, kun taas Kainuussa ja Keski- ja Kaakkois-Suomessa sekä Uudella-
maalla niitä ei ollut yhtään (Kuvio 6).

Kuvio 6. Uusien nautakarjarakennuksien hankkeiden määrä vuonna 2011 ELY-keskuksien alueilla.
Muokattu Oppimateriaali Kastikainen, J.

3.3 Naudanlihan tuotannon kannattavuus

Naudanlihan tuotannon kannattavuutta on pienentänyt tuontilihan halpa hinta sekä uusien investointien kallistuminen. Myös huono kasvatettava eläinpohja vähentää kannattavuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että tilalle tulevat välitysvasikat ovat puhtaasti maitorotuisia, kun taas liharotuisten vasikoiden lihaksien kasvu olisi täysin eri luokkaa. Uusien lihaskasvattamoiden tarve on suuri, sillä viime vuosina välitysvasikoiden liikkuvuus on ollut suurilla maitovaltaisilla paikkakunnilla heikkoa. Tämä johtuu lihatilojen lopettamisesta, sekä lihan alhaisesta hinnasta kulujen noustessa koko ajan. Tuottajahinta on vuonna 2013 sonninihan osalta ollut korkeampi kuin vuonna 2012. Sonninlihan keskihinta oli vuonna 2013 3,54 €/kg. Hiehonliha on ollut laskussa vuoden 2013 lopussa, sen koettua hienoisen nousun vuoden 2013 alussa. Hiehonlihan keskihinta oli vuonna 2013 2,97 €/kg (Maataloustilastot 2014c, viitattu 10.4.2014).

Naudanlihan tuotannon kannattavuuteen voidaan vaikuttaa ja sitä voidaan parantaa useilla tekijöillä. Tilan omat rehut tulisi tuottaa kustannustehokkaasti. Satotason tulisi olla korkea ja viljelykustannukset mahdollisimman alhaiset. Ostorehujen määrää voidaan vähentää korkealuokkaisella karkearehulla. Korkealuokkainen rehu nopeuttaa eläinten kasvua, mikä taas vähentää elatusrehun tarvetta. Nopealla kasvulla parannetaan rehuhyötysuhdetta. Eläimen ja näin ollen myös sen lihasten nopea kasvu vähentää ruhojen rasvoittumista. Kun päästään nopeasti haluttuun teuraspainoon, nopeutetaan eläinten kiertoa. Tämä taas parantaa eläinpaikan tuottavuutta. Rehuhyötysuhteessa tärkeää on ruokinnan suunnittelu. Ruokintasuunnitelmassa tulisi ottaa huomioon tasapainoinen ja eri kasvuvaiheisiin oikein mitoitettu ruokinta (Farmit 2014, viitattu 2.4.2014).

Suurentamalla tilakokoa pienennetään niin muuttuvia kuin kiinteitäkin kuluja eläinpaikkaa kohden. Tämä johtuu siitä, että kiinteät kulut ovat samat niin pienellä kuin isollakin tilalla (Farmit 2014, viitattu 2.4.2014).

Hankkimalla tilalle laadukkaita eläimiä voidaan vähentää huomattavasti muuttuvia kustannuksia, kuten eläinlääkärikuluja. Tämän myötä saadaan parannettua jokaisesta eläinpaikasta saatavaa kaetta. Lihantuotannossa tulisi käyttää liharoturisteytyksiä, koska liharotuinen eläin tuottaa samassa teuraspainossa lihakkaamman ruhon (Farmit 2014, viitattu 2.4.2014).

4 KONEURAKOINTI

4.1 Koneurakoinnin keskittyminen ja suuntaukset

Koneurakointi on yleisesti ottaen keskittynyt niille paikkakunnille, joilla on suuria tiloja. Tämä johtuu siitä, että suuret tilat tarvitsevat nykypäivänä enemmän urakoitsijan palveluja. Konetöiden ulkoistamisella haetaan maatilayrittäjän työperäisen kuormittamisen vähentämistä. Samalla saadaan nykyaikaisemmat ja tehokkaammat koneet, kuin tilalla olisi varaa hankkia. Nykypäivän koneilla siirtyminen ei ole enää vaikeaa, joten monet urakoitsijat siirtyvät töiden perässä paikkakunnalta toiselle (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 9).

Yleisesti ottaen maatalouskoneurakointi tapahtuu kesällä, milloin kalusto on keskittynyt konetyöhön. Mutta mikäli urakoitsija suorittaa urakointia maatalouden ohessa, on hänellä mahdollisuus pitää myös muunlaista kalustoa. Haasteelliseksi urakoinnin tekee se, miten saada kalustolle työtä myös talvella. Tähän sopivat mm. lumenauraukset sekä metsätyöt. Työn tarjoaminen työntekijöille myös talvisaikaan on tärkeää, sillä pelkäksi kesäksi on vaikeaa saada osaavia työntekijöitä (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 9).

Saadakseen kokonaisurakoita täytyy urakoitsijoiden yhdistää toimintansa ja perustaa koneasemia taikka konerenkaita. Tällöin yksi urakoitsija tarjoaa tilalle koko tilan urakoinnin ja ottaa töiden vaatiessa mukaan muita urakoitsijoita. Näin saadaan yhden palveluntarjoajan kautta kaikki työt hoidettua, mikä on myös asiakkaille helpompaa. Kenenkään ei tarvitse silloin yrittää hoitaa suuria urakoita yksin, eikä haalia monia eri työkoneita. Tällöin urakoitsijat pystyvät erikoistumaan yhteen alaan, koska yritys on myynyt töitä tarpeeksi, kun heidän on mahdollista tarjota koko urakka kerralla (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 9).

Markkinoitaessa urakointipalveluja kyseessä ovat suuret ostajat, jotka tekevät päätöksiä henkilökohtaisien kontaktien, yhteistyöverkostojen sekä pitkäaikaisten asiakassuhteiden pohjalta. Tähän voidaan vaikuttaa henkilökohtaisella aktiivisuudella, suorilla yhteydenotoilla mahdollisiin asiakkaisiin sekä hyvällä työn laadulla ja laadukkaalla kokonaispalvelulla heti alusta työn loppuun asti (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 9).

4.2 Kannattava koneurakointi

Kannattava koneurakointi tarkoittaa sitä, että menot pysyvät hallinnassa ja tehdystä työstä saadaan riittävästi tuloja. Tämä on samaa matematiikkaa kuin muussakin yritystoiminnassa. Kannattavuuden tärkein tunnusluku on sijoitetun pääoman tuotto. Se kertoo millaisen tuoton omistaja saa yhtiöön sijoittamilleen sekä lainatuille rahoille. Oman pääoman tuoton tulisi olla vähintään yhtä suuri kuin yrityksen velkojen korkoprosentti. Yrityksen vakavaraisuus tarkoittaa yrityksen rahoitusrakennetta. Vakavaraisella yrityksellä on paljon omaa pääomaa suhteessa lainattuun pääomaan. Lisäksi vakavaraisella yrityksellä on hyvä pitkän aikavälin maksuvalmius. Omavaraisuusprosentin tulisi olla yli 40, jotta se olisi kannattava. Koneurakointi on pääomavaltainen ala, joten yritysten omavaraisuusaste on usein alhainen (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 28). Koneurakoinnissa menot ovat hyvin suuret, koska koneiden hankintahinta ja koneiden käyttökustannukset ovat suuret. Koneurakoinnin kannattavuutta on nykypäivänä syönyt suuresti polttoöljyn hinnan nousu. Tähän voidaan vaikuttaa ainoastaan taloudellisella toiminnalla.

Usein uusi yrittäjä lankeaa ansaan, jossa yrittäjä hinnoittelee työnsä hieman alakanttiin saadakseen urakoita nopeammin. Hinnan nostaminen takaisin yrittäjälle kannattavaksi on haasteellista. Tämä johtuu siitä, että hintoja ei voida nostaa heti kun urakoita on saatu. Urakointihinta muodostuu pääosin pääomakustannuksista. Mikäli hinnoilla aletaan kilpailla, se alentaa yrityksen maksuvalmiutta (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 9).

Kannattavassa investoinnissa tulee laskelmia tehdessä huomioida kulujen ja tuottojen seuraamus. Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa, joten laskelmia tulee tehdä useita, sekä arvioita suhdanteista että yrityksen sisäisistä riskeistä. Myös markkinoiden kehittymistä tulee seurata tarkasti. Väärin ajoitettu tai liian suuri investointi voi heikentää yrityksen kannattavuutta (Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011, 31).

5 YLIKUMMUN TILAN ELINKELPOISUUDEN SELVITTÄMINEN

5.1 Ylikummun tila

Ylikummun tila sijaitsee Keminmaan kunnassa Puukkokummun kylässä, noin 30 kilometriä ydin-keskustasta. Tilalla on tuotannossa olevaa peltoa 46 hehtaaria ja uusi raivio on valmistumassa pelloksi, jolloin peltopinta-ala kasvaa 66 hehtaariin. Pellot sijaitsevat 10 kilometrin säteellä tilan talouskeskuksesta. Tilalla on metsää 180 hehtaaria. Metsät ovat hyvässä kasvukunnossa ja tulevaisuudessa edessä on normaaleja taimikoiden hoitotöitä.

Tilan navettarakennus on peruskorjattu vuonna 1984 ja sitä käytetään tällä hetkellä hiehojen ja sonnien kasvatukseen. Nykyisin kasvatuksessa on 20 kappaletta vuokralla olevia hiehoja ja 20 sonnia teuraaksi. Navettaan on suunnitteilla navettakalusteiden uusimista, jotta siitä saataisiin nykyaikaisempi.

Ylikummun tilalla harjoitetaan myös koneurakointia. Koneurakointitöinä ovat lietteen levitys, paaus, niitto, kyntö, ojanlaitojen murskaus, apulannan levitys, lumenauraus ja turpeennostotyöt. Suurimpia töitä ovat lietteenlevitys ja turpeennostotyöt. Talvisin harjoitettava urakointi on hieman vähäisempää kuin kesäisin harjoitettava. Talvisin urakointi painottuu lumenauraukseen, mitkä ovat täysin säätilasta riippuvaisia.

Koneurakoinnissa täytyy luottaa koneisiin ja niiden kestävyys, koska töiden ei voi antaa odottaa. Työt täytyy tehdä silloin kun sääolot ovat suotuisat. Ylikummun tilalla on panostettu koneisiin ja niiden toimivuuteen, minkä vuoksi suurin osa tilan koneista onkin uusia. Kaluston uusiminen ei tule olemaan lähitulevaisuudessa ajankohtaista, joten tilalla voidaan keskittyä nautakarjapuolen vaatimisiin investointeihin.

Tilan konekalusto on nykyaikaista ja sitä on hankittu monipuolisesti. Tilalla ei ole omia koneita kuin muutamia ja niiden kirjanpitoarvo on nolla. Muut tilalle hankitut koneet ovat leasing-vuokrattu. Tällöin saadaan joka kuukaudelle kertapoistoja vuokratulusta. Samalla saadaan myös pidettyä omaa

pääomaa muussa kuin sidottuna kalustoon. Tilalla on kaksi traktoria, multaava lietevaunu, perhosniittokone, yhdistelmäpaalain sekä monia muita työkoneita traktoreihin.

Tilalle on suunnitteilla uusi loppukasvatusnavetta lihakarjalle. Navettahankkeen suunnittelu etenee hyvin ja hankkeen eteen on jo tehty investointeja. Rakennusurakka on tarkoitus suorittaa kesällä 2015. Uuden navetan myötä vanha navetta jää toimimaan vasikoiden alkukasvatuspaikkana, jossa kasvatettavia vasikoita tulee olemaan noin 80 kappaletta. Laajennuksen jälkeen tilalla tulee olemaan loppukasvatuksessa noin 230 eläintä. Loppukasvattamosta tullaan rakentamaan yksinkertainen ritaläpohjainen navetta.

Koneurakoinnin puolelta olisi tarkoitus luopua turpeennostotöistä, sillä ne vievät kesällä hektisintä aikaa maataloustöistä ja lisäksi ne ovat sääaikoja töitä. Koneurakoinnin puolella yhteistyötä on parannettu toisen urakoitsijan kanssa, jolloin yhden nimen alle on saatu enemmän työtarjontaa. Koneurakoinnissa markkinointi on keskitetty lietteen levitykseen ja paalaukseen. Näiden töiden tekemistä ollaan jatkamassa ja töiden määrää pyritään lisäämään mahdollisuuksien mukaan. Koneurakointitöiden määrän kasvattaminen liian suureksi vaikuttaa perusmaatalouden töiden tekemiseen. Tämän vuoksi suuria asiakasmääriä ei voida enää navettainvestoinnin jälkeen hallita. Ainoa keino yhdistää suuret asiakasmäärät ja lihakarjan kasvatus olisi palkata työvoimaa, sekä investoida lisää koneita. Kysymykseksi nouseekin, olisiko viisainta perustaa erillinen yritys, joka toimii koneurakoinnissa. Erillisen yrityksen perustamisen kannattavuus ja tarpeellisuus on kuitenkin kyseenalaista. Tilaa perustettaessa ajatuksena on alun perin ollut perheviljelmä ja tällaisena tila halutaan jatkossakin pitää. Yleisin virhe yhdistellessä maanviljelystä ja koneurakointia on se, että joudutaan oma työpanos korvaamaan toisella henkilöllä tai yrityksellä. Tämä ei ole kustannustehokasta, varsinkaan kun koneurakoinnin ja lihakarjan kannattavuus ei ole huipussaan.

5.2 Tilan tulevaisuuden vaihtoehdot

Alla on käsitelty laskelmin tilan kannattavuutta. Vaihtoehdossa A tila jatkaa nykyisellä toimintamallilla ja vaihtoehdossa B tila vähentää urakointia ja lisää lihakarjankasvatusta.

Laskelmat vaihtoehtoihin olen tehnyt vuoden 2013 kirjanpidon pohjalta, josta olen tehnyt laskelmia vuodelle 2014 siten, että silloin tilan pito olisi aloitettu uudella sukupolvella. Elinkelpoisuuslaskelmissa olen ottanut huomioon tilan sukupolvenvaihdon, minkä myötä uusi lihakarjanavetta ra-

kennetaan. Sukupolvenvaihdos tulee esille nuoren viljelijän aloitustukena, sekä alempina lainakorkoina. Tulevaisuudessa Ylikummun tilalla tullaan joko jatkamaan tilan nykyisellä toimintamallilla tai vaihtoehtoisesti tilalla lopetetaan koneurakointi ja lisätään lihakarjan kasvatusta. Tilan kannattavuuslaskelmissa on tarkasteltu näitä kahta eri vaihtoehtoa.

Vaihtoehdossa A tilanpitoa jatketaan samoin kuin vuonna 2013, muutoksena vain nuoren viljelijän aloitustuki 23 000 euroa vuodelle 2014. Eläinten teurasmäärä pysyy 15 kappaaleessa vuodessa. Lihan hinnaksi olen arvioinut 3,20 €/kg, mikä on hieman alhaisempi kuin markkinahinta. (kts. Maataloustilastot 2014c, viitattu 10.4.2014.)

Vaihtoehdossa B tilalle haetaan nuoren viljelijän aloitustuki vuodelle 2014. Koneurakointia jatketaan vuoteen 2015 saakka samoin kuin ennenkin. Ainoana muutoksena tähän on työntekijän palkkaaminen koneurakointityöhön. Uuden navetan rakennusvuosi tulee olemaan 2015 ja sen kustannusarvio 355 000 euroa. (Tasala, haastattelu 15.4.2014). Vuonna 2015 eläimiä saadaan teuraaksi 100 kappaletta ja vuoden 2016 jälkeen 140 kappaletta vuodessa. Lihan hinnaksi olen arvioinut 3,20 €/kg, mikä on hieman alhaisempi kuin nykyinen markkinahinta (kts. Maataloustilastot 2014c, viitattu 10.4.2014).

6 TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

Tuloksissa olen tuonut esille laskelmissa saamani tunnusluvut vuosina 2013–2023. Läpi käymäni tunnusluvut ovat: käyttökateprosentti, kokonaispääoman tuotto, oman pääoman tuotto, kannattavuuskerroin, omavaraisuusaste ja suhteellinen velkaantuneisuus. Näitä analysoimalla olen saanut tilalle kannattavimman vaihtoehdon.

Käyttökateprosentti ilmaisee yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Tästä selviää kuinka paljon yrityksen liikevaihdosta jää katetta, kun siitä on vähennetty toimintakulut (MTT 2014a, viitattu 11.2.2015).

Vaihtoehdossa A käyttökate on miinuksella, joten tulosta täytyisi saada nostettua (Taulukko 1). Tähän voi vaikuttaa se, että omaa palkkaa maksetaan vuodessa 50 850 euroa.

Vaihtoehdolla B kate on hyvä investoinnin jälkeen. Tällöin kate nousee lähemmäs 30 prosenttia. Toiminnalla saadaan maksettua vuotuinen palkkavaatimus, minkä jälkeen jää vielä katetta toiminnalle. Tulevaisuudessa käyttökate ei kuitenkaan nouse (Taulukko 1).

Taulukko 1. Käyttökateprosentti vuosina 2013–2023

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Käyttökate %											
A	28,8	2	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3	-15,3
B	28,8	-16	5,7	27,4	27,4	27,4	27,4	27,4	27,4	27,4	27,4

Taulukko 2 kuvaa suhteellista kannattavuutta. Se kertoo kuinka paljon toimintaan sidotulle pääomalle on kertynyt tilikauden aikana voittoa. Hyvä tulos on yli 10 prosenttia, tyydyttävä 5-10 prosenttia ja heikko alle 5 prosenttia (MTT 2015a, Kokonaispääoman tuotto prosenttia tuotantosuunnittain, viitattu 11.2.2015).

Vaihtoehdolla A tuotto on huonoa, koska tulosta ei tule riittävästi. Vaihtoehdon A kokonaispääoman tuotto prosentti on selvästi nouseva ajan kuluessa (Taulukko 2). Tälle yksinkertainen selitys on investointien puute. Tällöin rahaa jää varastoon ja olemassa olevat velat saadaan maksettua.

Vaihtoehdossa B tuottoa saadaan hyvin investoinnin alkuvaiheessa, mutta pidemmällä aikavälillä suhdanne on laskeva. Tämä ei kuitenkaan ole huolestuttavaa, sillä maataloudessa vielä yli 5 prosenttia jäävä tulos on hyvä (Taulukko 2).

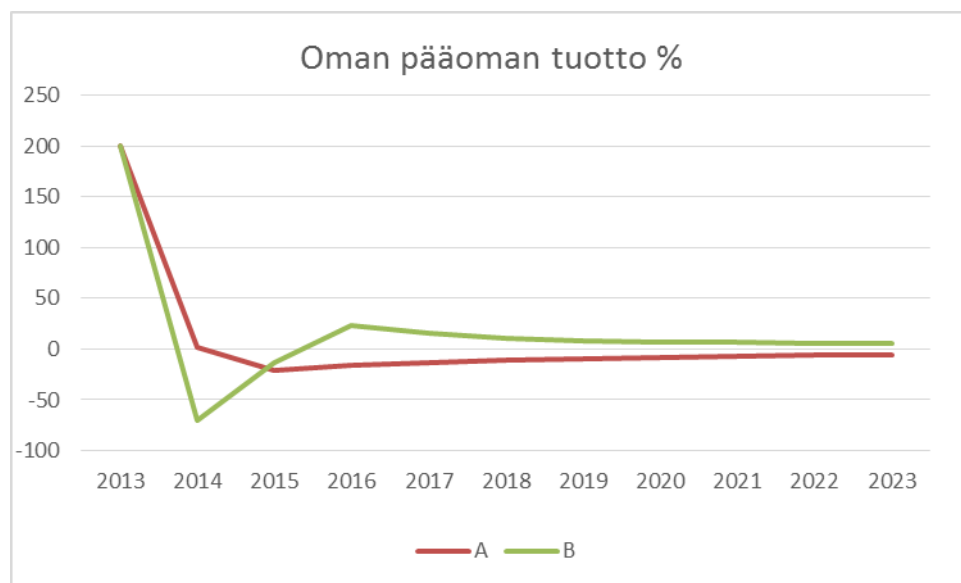
Taulukko 2. Kokonaispääoman tuotto prosentti

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kokonais pääoman tuotto %											
A	178,6	2	-20,6	-15,6	-12,6	-10,5	-9	-7,8	-7	-6,2	-5,7
B	178,6	-66,8	-4,6	10,7	9,4	8,4	7,7	7	6,4	6	5,6

Oman pääoman tuotto prosentista selviää, saako yrittäjä omalle pääomalleen riittävästi tuottoa. Hyvinä pidetään yli 10 prosenttia tuottoa, tyydyttävänä 5-10 prosenttia tuottoa ja heikkona alle 5 prosenttia. Vuonna 2014 nautakarjatiloihin oman pääoman tuotto prosentti oli -0,9, eli hyvinkin tappiollista (MTT 2014a, Käsitteiden selityksiä, viitattu 11.2.2015) (MTT 2014b, viitattu 11.2.2015).

Vaihtoehdolla A ei omalle pääomalle saada kunnollista tuottoa. Tähän selvä syy on palkkavaatimuksen kasvaminen yrityksen liikevaihtoon nähden ja samaan aikaan vanhojen velkojen väheneminen nostaa tulosta tarkastelujakson lopussa (Kuvio 8).

Vaihtoehdon B tuotto prosentti käy alhaalla investoinnin aikana. Kuitenkin kun investoinnista saadaan tulosta, oman pääoman tuotto nousee hyvin. Myöhemmin alkaa laskusuhdanne (Kuvio 8).

Kuvio 8. Oman pääoman tuotto prosentti

Kannattavuuskerroin kertoo saavutetaanko omalle pääomalle ja työlle tavoitteiden mukainen tulos. Kun kerroin on yli yhden, on yritystoiminnassa saavutettu asetetut tavoitteet. Alle yhden kertoimella saavutettu tulos saattaa silti riittää yritystoimintaan. Maataloudessa hyvä kannattavuuskerroin on lähellä yhtä, mutta yleensä alle 1. Vuonna 2014 kannattavuuskerroin on ollut 0,49 luokkaa nautakarjajaloilla (MTT 2015b, Kannattavuuskerroin tuotantosuunnittain, viitattu 11.2.2015).

Vaihtoehdolla A kannattavuuskerroin laskee, mitä pidemmälle laskelmissa mennään. Tämä tarkoittaa sitä, että tulisi tehdä investointeja, jotta saataisiin enemmän tuloja (Taulukko 3). Vaihtoehto A:n laskusuhdanne kannattavuuskertoimen suhteen ei ole huono, sillä velkaantuneisuus on vähäistä (Taulukko 4.)

Vaihtoehdossa B kannattavuus lähtee nousuun ja kun investoinnista saadaan kaikki kapasiteetti käyttöön päästään yli yhden. Investoinnin nostama kannattavuus voi kuitenkin laskea nopeasti esim. lihan tuottajahinnan mukana. Riski kannattavuuden laskuun on suurempi kuin vaihtoehto A:sa. A:sa myös kannattavuus laskee samalla tavoin, mutta velkaa on vähemmän. Lisäksi ennakkoimattomat kuluerät, esim. kaluston tai rakennusten kunnossapito laskevat kannattavuuskerrointa nopeasti (Taulukko 3).

Taulukko 3. Kannattavuuskerroin

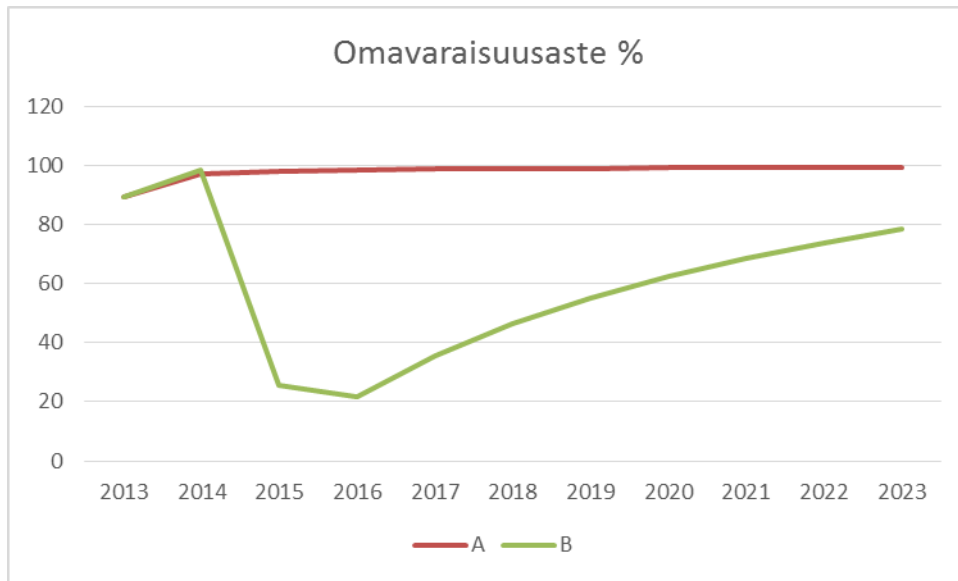
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kannattavuuskerroin											
A	20	0,94	0,52	0,5	0,49	0,48	0,47	0,46	0,45	0,44	0,43
B	20	0,39	0,73	1,32	1,23	1,18	1,13	1,09	1,06	1,02	0,99

Omavaraisuusaste saadaan, kun oma pääoma jaetaan taseen loppusummalla. Tällöin selviää, onko vierasta pääomaa enemmän kuin omaa pääomaa. Kun omavaraisuusaste on alle 20 prosenttia, tulos on heikko. Tyydyttävä omavaraisuus on 20–40 prosenttia ja hyvä yli 40 prosenttia (MTT 2014a, Käsitteiden selityksiä, viitattu 11.2.2015).

Vaihtoehdon A omavaraisuusaste pysyy korkealla kun ei ole investointeja. Oman pääoman määrä nousee ja velkoja ei ole. Investoinnin mahdollisuus pysyy, vaikka velkataakka ei kasva (Kuvio 9).

Vaihtoehdon B omavaraisuusaste ei laske heikon alle edes investoinnin aikana. Tämä tarkoittaa, että investointi on mahdollista toteuttaa. Omavaraisuusaste nousee nopeasti yli hyvän. Enempää

velkaa ei kuitenkaan voida ottaa, jotta saadaan myös tulosta. Vuosina 2015–2018 velkaa tulee olemaan yli 50 prosenttia omasta pääomasta (Kuvio 9).

Kuvio 9. Omavaraisuusaste prosentti

Suhteellisesta velkaantuneisuusprosentista nähdään, mikä on velkojen ja liikevaihdon suhde. Tämä kertoo, kuinka paljon yritys kestää velkaa suhteessa liikevaihtoon. Yli 100 prosenttia velkaantuneisuusprosentti on hälyttävä raja ja 200 prosenttia tietää yritykselle mittavia vaikeuksia. Mitä pienempi luku on, sitä varmemmin yritys kestää velkoja (MTT 2014a, Käsitteiden selityksiä, viitattu 11.2.2015) (Agronet 2015, viitattu 5.2.2015).

Vaihtoehdon A velkaantuneisuusprosentti on pieni, koska velkoja ei ole, mutta tulosta saadaan tehtyä. Tällöin siis investointeja kestäisi tehdä, mikäli se olisi muuten järkevää (Taulukko 4).

Vaihtoehdossa B velkaantuneisuusprosentti nousee lähelle 150 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, ettei yhtään enempää velkaa voida ottaa vuosina 2015–2022. Tällöin täytyisi tulla toimeen investoinnilla, ilman yllättäviä lisälainanottoja. Vaarana on, että yllättävä taloudellinen meno voisi ajaa vaaralliseen velkakierteeseen (Taulukko 4).

Taulukko 4. Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Suhteellinen velkaantuneisuus%											
A	3,2	1,6	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
B	3,2	0,5	118,2	146,4	139,6	132,4	124,7	116,4	107,5	97,9	87,7

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kannattavuuslaskelmien perusteella molemmat tilalle suunnitelluista vaihtoehtoista ovat kannattavia. Mutta koska tulevaisuudessa tarkoituksena on työllistää tilanpitäjän lisäksi toinen henkilö, ei vaihtoehto A tule kysymykseen. Tulevaisuus näyttääkin siis rakentuvan vaihtoehdon B pohjalta. Mutta koska markkinatalous elää koko ajan, ei laskelmia voida enää vuoden päästä pitää paikaansa pitävinä suunnitellun navetan, 355000 euron hankintahinnan mukaan. Samalla täytyy tarkastella koneurakoinnin sen hetkisten haarojen kannattavuutta ja työllistävyyttä.

Tilalla tullaan tulevaisuudessa kasvattamaan lihakarjaa suurenevalla määrällä, jolloin saadaan talvisaikaan palkkaa kahdelle henkilölle. Kesäisin urakoidaan lietteen levityksessä niin, että ehditään hoitaa tilan peltotyöt samalla. Rehu-urakointia ei suoriteta muuten kuin kiireapuna lähellä oleville tiloille. Tämä johtuu siitä, että nykyinen lihan hinta vaatii rehuntuotantoa olemaan mahdollisimman laadukasta ja omavaraista. Talvisin koneurakointipuoli on hiljaisempaa. Tilalle otetaan ainoastaan mahdollisesti muutamia aurausurakoita. Talvi on hyvää aikaa suorittaa metsissä harvennustöitä, jolloin saadaan hankittua polttopuita sekä hoidettua metsiä.

Kun mietitään kokonaisuutta velan määrän ja tulojen suhteen, tulee huomio kiinnittää suhteelliseen velkaantumiseen (taulukko 4) ja omavaraisuusasteeseen (kuvio 9) Näiden perusteella kun velan määrä lähtee laskuun, nousee myös omavaraisuusaste. Johtopäätöksenä vaihtoehto B nousee valinnaksi, kunhan taloustilanne ei heikkene lihan tuottajahinnan osalta.

Lukuja tarkastellessa, tulee kuitenkin miettiä markkinoiden nopeaa muutosta, eikä siten kannata tuudittautua korkeisiin tuloslukuihin. Lihan tuottajahinnan muutos voi hyvin nopeasti leikata tilan tuloja ja täten velkojen maksu joko viivästyisi, tai niiden maksaminen voi viedä suurimman osan omasta palkasta.

Tulosten perusteella tilalla tullaan investoimaan uuteen lihakarjanavettaan, kunhan lihanhinta nousee ja kyseisestä työstä saadaan kunnon hinta yrittäjälle. Samalla myös koneurakoinnista luovutaan, jotta isännälle jää myös vapaa-aikaa. Koneurakoinnin lopettamisen myötä tapahtuvaa mahdollista tulojen pienentymistä tullaan kompensoimaan laadukkaalla lihalla ja turhien kulujen leikkaamisella mm. ostorehujen suhteen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli haasteellista johtuen kotitilallani tapahtuvasta koneurakoinnista, joka vei aikaani työn tekemiseltä. Samalla mietimme sukupolvenvaihdosta tilalle, joka auttoi työn tekemisessä, sekä avasi uusia ideoita matkan varrella.

Työssä sain selkeyttä tilan kannattavuuteen sekä tulevaisuuden suunnitelmiini. Samalla sain näkemystä tulevaisuudessa tapahtuvien laskelmien tulosten analysoimiseen. Oma tietotaitoa työ on lisännyt todella paljon. Lopputulokset avasivat näkemystäni siihen, mikä on tilan kannalta maksimi velanmaksukyky ja kuinka paljon aikaa täytyy varata uuteen investointiin. Sain myös tietotaitoa talouslukuihin ja täten voin hyvinkin nopeasti reagoida talousneuvojen laskelmiin tilakauppoja tehdessä.

Työn lopputulokseen olen tyytyväinen ja sain näin tietooni miten tilalla kannattaa tulevaisuudessa toimia. Työtä tehdessä selveni myös liitännäiselinkeinon kannattavuus sekä sen työmäärän lisäämisen vaikutus tilan töihin. Työllä oli hyvin suuri merkitys, kuinka tilaa tullaan kehittämään jatkossa ja mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota. Nämä ovat tärkeitä varsinkin jatkaessa tilaa sekä suunnitellessa investointeja.

Työstäni voi tehdä uuden tutkimuksen vuotuisten hintojen muutoksen vuoksi. Myös tilan investoinnin arvioitu hinta voi vaihdella vuosittain. Tilan tulevaisuutta voisi myös tarkastella isommalla investoinnilla tai investoinnilla ja koneurakoinnin jatkamisella pidemmällä aikavälillä.

LÄHTEET

Agronet.fi 2014. Monialainen yrittäminen. Viitattu 4.4.2014

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Yritys/Monialainen>

Agronet.fi 2015. Taloudelliset mittarit. Viitattu 5.2.2015

<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Tilanjohdaminen/Tulosten%20seuranta/Taloudelliset%20mittarit>

Farmit.net 2014. Naudanlihan tuotannon kannattavuus. Viitattu 2.4.2014.

<http://www.farmit.net/kotielain/lihanauta/tuotantoymparisto/tuotannon-kannattavuus>

Finlex.fi 2008. Valtioneuvoston asetus maatalouden investointituesta. Viitattu 10.4.2014

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080299>

Kastikainen, J. Oppimateriaali muokattu 24.4.2014

Kraatari, V-M. Yrittäjä ja Valvontapäällikkö Lapin ELY-keskus haastattelu 24.4.2014

Maataloustilastot.fi 2011a. Suomen maatiloista ja puutarhayrityksistä kolmannes monialaisia. Viitattu 5.4.2014

<http://www.maataloustilastot.fi/node/2205>

Maataloustilastot.fi 2011b. Maatalous- ja puutarhayritysten muu yritystoiminta. Viitattu 11.4.2014.

http://www.maataloustilastot.fi/maatalouden-rakennetutkimus-maatalouslaskenta-2010-muu-yritystoiminta_fi

Maataloustilastot.fi 2014a. Maatalous- ja puutarhayritysten muu yritystoiminta. Viitattu 20.12.2014.

http://www.maataloustilastot.fi/maatalous-ja-puutarhayritysten-muu-yritystoiminta-2013_fi

Maataloustilastot.fi 2014b. Alueittainen lihantuotanto. Viitattu 10.4.2014

<http://www.maataloustilastot.fi/alueittainen-lihantuotanto>

Maataloustilastot.fi 2014c. Maataloustuotteiden tuottajahinnat. Viitattu 10.4.2014.
http://www.maataloustilastot.fi/maataloustuotteiden-tuottajahinnat-helmikuu-2014_fi

MTK.fi 24.7.2014. Kolmannes maataloista monialaisia. Viitattu 10.4.2014
http://www.mtk.fi/maatalous/maatilat_suomessa/monialaiset_tilat/fi_FI/kolmannes_maataloista_monialaisia/

MTT.fi. 2004. Maatilojen monialaistaminen. Viitattu 2.4.2014.
<http://www.mtt.fi/met/pdf/met50.pdf> (MTT. Maatilojen monialaistaminen s. 31–38.)

MTT.fi. 2014a. Käsitteiden selityksiä. Viitattu 11.2.2015
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/taustatiedot/Tuloslaskelma/Kasitteiden_selityksia

MTT.fi 2014b. Maatilojen kannattavuus syöksi alamäkeen jo viime vuonna. Viitattu 11.2.2015
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/ajankohtaista/Uutisarkisto/2014/Maatalouden%20kannattavuus%20sy%C3%B6ksyi%20alam%C3%A4keen%20jo%20viime%20vuonna>

MTT.fi 2015a. Kokonaispääoman tuotto- % tuotantosunnittain. Viitattu 11.2.2015
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kokonaispääoman_tuottopros_tuotantosunnittain

MTT.fi 2015b. Kannattavuuskerroin tuotantosunnittain. Viitattu 11.2.2015
https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kannattavuuskerroin_tuotantosunnittain

Tasala, J. Yrittäjä. haastattelu 15.4.2014

Tuota ja hanki urakointipalveluja 2011. ProAgria Keskusten liitto. Tieto tuottamaan 135